

Секція: Економіка та управління національним господарством.

Федорчук О.М.

докторант кафедри менеджменту організацій,

Херсонський державний аграрний університет,

м. Херсон, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

В умовах фінансово-економічної кризи інституціоналізація інфраструктури стає стратегічним напрямом розвитку аграрного сектору. Сьогодні особливої актуальності набула концепція формування нової інфраструктури як основної конструктивної складової соціально-економічної сфери життя суспільства, що забезпечує його існування та розвиток. Події останніх десятиліть свідчать про необхідність інституціональної структури не виникає автоматично, а перенесення структур успішно функціонуючих західних економік не гарантує відбору найбільш ефективних інститутів. Політика держав з перехідною економікою повинна спрямовуватися передусім на створення умов для проведення інституційної реформи у сфері господарювання з метою формування ефективної інституційної структури. Подібні перетворення можуть мати як комплексний позитивний вплив на загальний рівень економічної безпеки, так і стабілізуючий на індикатори окремих її складових [1].

На наш погляд, аграрна сфера країни, як ніяка інша із господарських систем, потребує інституційних змін, адже саме вона характеризується низьким рівнем конкурентоспроможності виробництва, затяжним процесом реформування галузі, фактичним розвалом соціальної інфраструктури. Вона є слабко еластичною економічною системою, тому темпи інституційних змін будуть досить повільними, але вони є об'єктивно необхідними. Інститути, які діють сьогодні в аграрному секторі, не забезпечують нову якість системи, її саморегулювання та відтворення, внаслідок чого в масштабах аграрної

економіки здебільшого відтворюються застарілі моделі й уклади.

Складна ситуація і практика управління аграрним сектором показують, що його розвиток вимагає розробки стратегії його інституціональної модернізації, потреба в якій актуалізується необхідністю компенсації негативних ефектів від вступу України до ЄС та імперативами підвищення конкурентоспроможності вітчизняної аграрної економіки при зростанні або зниженні купівельної спроможності населення [2, с. 14].

Інституціональна модернізація передбачає серйозну роботу над економічними факторами, задекларованими у відповідних документах, стратегіях, концепціях, які визначають цілі та завдання розвитку агросфери, інструменти їх досягнення [5, с. 8]. В якості сформованих економічних факторів, що забезпечують реалізацію стратегії інституціональної модернізації аграрної сфери як сукупності прогнозованих напрямків її оновлення, виступають: досягнення цілісності інституційно-правових основ аграрного сектору; формування аграрних ринків та ринкової інфраструктури; таргетування інфляції; підвищення коефіцієнта монетизації ВВП; зниження податкового навантаження; накопичення вітчизняного промислового і фінансового капіталу; підвищення якості людського капіталу; формування ринкової ментальності та підприємницької активності населення; активне включення України в глобалізоване світове господарство, що стимулює підвищення конкурентоспроможності аграрних суб'єктів. Ці об'єктивні факторні умови забезпечують вирішення проблем розвитку інфраструктури аграрного сектору на основі використання механізмів інституційного проектування, стратегічного планування та прогнозування, цільового програмування та формування дорожньої карти [4, с. 243].

Модернізація інститутів аграрної сфери, яка передбачає оновлення старих і формування нових інститутів, має включати в себе як кількісні (масовість нових інституційних практик), так і якісні (спосіб інституційних перетворень) складові, що характеризують ефективність їх функціонування, а також вплив попередньої траєкторії розвитку, які реалізуються в межах наступних способів

інституційних змін: проектування або генерування нових інститутів, рекомбінація існуючих інституційних форм, імпорт запозичених інститутів. Специфіка інституціональної модернізації інфраструктури аграрного сектору економіки України виявляється в накладенні процесів ринкової трансформації національної економіки на її прискорену інтеграцію в глобальну світову систему зв'язків, що зумовлює функціональні перетворення, реструктуризацію та інституційну реорганізацію системи аграрного господарювання і формування механізмів взаємодії суб'єктів аграрної економіки [3, с. 8].

Механізм інституційної модернізації інфраструктури аграрного сектору України включає в себе два альтернативних варіанти: відбувається або трансформація старих неформальних інститутів у нові формальні, або адаптація старих формальних норм до нових неформальних, що обумовлено нелінійним, поворотнопоступовим характером розвитку нашої держави. В результаті сьогодні в інституційній структурі вітчизняної аграрної економіки взаємодіють застарілі норми (навички самостійного підприємницького господарювання на землі, що збереглися в неформальній економіці підсобних господарств населення) і створені якісно нові інститути: державні органи і установи (які здійснюють ведення земельного кадастру, закупівельні і товарні інтервенції, моніторинг цін на продовольчих ринках, контрольні служби - ветеринарного, санітарно-епідеміологічного нагляду та ін.); економічні структури (агрофірми, фермерські господарства, агрохолдинги); закупівельні фірми та організації; кооперативні структури; банківські, страхові і інші фінансові організації, що обслуговують аграрну сферу.

Державне регулювання аграрного сектору виступає необхідною складовою ефективного функціонування сільськогосподарського виробництва і являє собою взаємопов'язане, взаємозумовлене поєднання економічних регуляторів (цін, фінансово-кредитних інструментів, державних інтервенцій, державних та регіональних програм розвитку) націлених на розширення збуту сільгосппродукції на внутрішньому ринку через підвищення економічної доступності продовольства та формування держзамовлення на його поставку;

на стимулювання вітчизняного сільгоспвиробництва і на підвищення ступеня вирішення проблем продовольчої безпеки країни, що особливо важливо в ситуації нинішньої кризи в країні і детермінуючих розробку відповідної національної доктрини. Ці регулятори перманентно виникають як внаслідок саморегульованих трансформацій, так і цілеспрямованих управлінських впливів держави, які за критерієм механізму впливу підрозділяються на економічні, екологічні та соціальні.

Вважаємо, що створення ефективної інституційної структури просторової економіки, формування активної мотивації поведінки, є пріоритетами в умовах переходу від трансформації до модернізації. В свою чергу модернізація аграрної політики проявляється в: зміні її цільової спрямованості з відродження сільськогосподарського виробництва після трансформаційного спаду на підвищення конкурентоспроможності в умовах трансформації міжнародної системи продовольчої безпеки; реструктуризації підтримуючих інструментів реалізації аграрної політики; більш ефективне використання інструментів державного регулювання на основі забезпечення своєчасності державних торговельних і закупівельних інтервенцій, проведення аукціонів із закупівлі зерна в державний аграрний фонд.

Кризові явища у вітчизняній економічній та фінансових системах, загроза подальшої ескалації політичної кризи і загострення у зв'язку з цим проблеми продовольчої безпеки висувають наступні стратегічні орієнтири модернізації інститутів інфраструктури аграрного сектору: розвиток інфраструктури продовольчого ринку та підвищення її доступності для всіх агровиробників; нівелювання будь яких торгових бар'єрів всередині країни, у тому числі при закупівлі сільгосппродукції для бюджетних установ; впровадження системи адресної продовольчої допомоги малозабезпеченим верствам населення; комплексна оцінка ступеня продовольчої безпеки на основі продовольчого моніторингу.

Розвиток економіки аграрного сектору може стимулюватися або обмежуватися інституціональним середовищем, системою інститутів, що

сформувалася і розвивається в цьому середовищі. Створення цілісної взаємодоповнюючої системи інституціональних індикаторів може виявити роль інституціонального середовища у формуванні соціально орієнтованої економіки. Це дасть змогу зрозуміти ключову роль інститутів у вирішенні проблем, пов'язаних із модернізацією інституційної інфраструктури аграрного сектору. Зокрема, саме інституціональні складові зумовлюють необхідність здійснення ретельної експертизи чинного законодавчого поля з позиції його відповідності міжнародним стандартам і вимогам.

Список використаної літератури:

1. Волошин В.І. Формування інституціонального середовища забезпечення економічної безпеки регіону [Електронний ресурс] / В. І. Волошин, А. М. Гуменюк. – Режим доступу: <http://niss.lviv.ua/analytics/74.html>.
2. Гага В.А. Некоторые вопросы теории и практики регулирования экономики на основе инструментов инфраструктуры [В.А. Гага, М.О. Котовская, М.В. Малаховская]. – Томск: Изд-во Том. ун-та, 2008. – 150 с.
3. Єфименко Т. Інституційне регулювання економічного розвитку / Т. Єфименко // Економіка України. – 2011. – № 1. – С. 6–27.
4. Інституційні засади формування економічної системи України: теорія і практика / [З. Ватаманюк, С. Панчишин, О. Дорош та ін.]; за ред. З. Ватаманюка. – Л.: «Новий Світ-2000», 2005. – 648 с.
5. Калетнік Г.М. Інституціональні засади функціональності інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку і теоретичний аспект / Г.М. Калетнік, О.Г. Шпикуляк, Г.О. Пчелянська // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 132-139.